

ROZHOVORY A MATERIÁLY / INTERVIEWS AND ARTICLES

Jak ženy-matky hodnotily vliv pandemie na svůj osobní život / Impacts of the Pandemic Crisis on Women-Mothers

Marie Fritzová

Abstrakt

Předkládaný příspěvek mapuje vliv pandemické krize za rok jejího trvání na každodenní život žen-matek v České republice – především v Plzeňském kraji. Celkem bylo dotázáno 194 respondentek (145 z Plzeňského kraje). Studie se postupně věnuje pěti tematickým okruhům, na které respondenty odpovídaly a to na: Vnímání rizik samotné nemoci COVID-19, psychický dopad pandemické krize, ekonomický dopad pandemické krize, vliv na každodenní život a názor respondentky na fungování české společnosti a vlády v době pandemie.

Abstract

This study focuses on the effects of a pandemic crisis during its first year on women-mothers in the Pilsen Region. A total of 194 respondents (145 from the Pilsen Region) were interviewed. The study gradually deals with five topics to which the respondents answered: Perception of the risks of the COVID-19 disease itself by the respondents. The psychological impact of a pandemic crisis on the respondent. The economic impact of the pandemic crisis on the respondent. The influence on the everyday life of the respondent and the respondent's opinion on the functioning of Czech society and government during the "corona crisis."

Klíčová slova: Ženy-matky; pandemie; COVID-19; dotazníkové šetření.

Key words: Women-mothers; Pandemic; COVID-19; Survey Using Questionnaires.

Úvod

Téma covidové pandemie postupně ustupuje z mediální scény (i když nikterak zásadně) a její vliv pocítil a stále ještě pocíťuje doslova celý svět. Na téma pandemie vzniklo nespočet studií a článků.

Tento příspěvek se chce ze svojí spíše regionální úrovně (vzorek je příliš malý a většina respondentek pochází z Plzeňského kraje) připojit k této celosvětové diskusi. Zajímalo mě, jestli respondentky, které jsem oslovila během pandemie, vnímaly danou dobu jako kritickou a vážnou. Zaměřila jsem se také na otázku dopadu pandemie na jejich každodenní povinnosti, a zdali je čas v době pandemie přinutil ke změně životního stylu a zdali pandemie u nich vyvolala pocity jako je osamění, deprese či přepracovanost.

Metodologie

Tento příspěvek vychází metodologicky z dotazníkového šetření, a několika kvalitativních rozhovorů provedených pomocí platformy googlemet. Online dotazníkem, vytvořeným v prostředí google, byly osloveny ženy-matky především v Plzeňském kraji, ale i v ostatních krajích České republiky. Celkem se zapojilo 194 respondentek (145 z Plzeňského kraje). Dotazník byl otevřen od 16. 1. 2021 do 2. 2. 2021. Dotazník jsem propagovala především pomocí emailu a Facebooku, proto vznikla disproporce ve výsledcích a většina informátorek pochází z Plzeňského kraje (patří do skupiny mých známých). Protože mě zajímalo, jak vzniklou společenskou situaci hodnotí právě ženy-matky. Všechny dotázané respondentky se staraly alespoň o jedno dítě. 91 % dotázaných respondentek bylo v době konání šetření 30-49 let. 55,5 % ze všech dotázaných mělo dvě děti, jedno dítě mělo 20,4 % z dotázaných, tři děti mělo 20,4 %, čtyři děti pak 3,7 %.

Celkem jsem provedla osm kvalitativních rozhovorů (s osmi narátorkami), kde jsem zkoumala jednotlivé zvolené oblasti do hloubky. Rozhovory rozvíjely vybrané otázky z dotazníkového šetření. Výstupy z rozhovorů jsou zpracovány ve studii *Ženy-matky v době covidové – narativní šetření* v časopise MEMO 1/2021.

Dotazník se postupně věnoval pěti tematickým okruhům:

- 1) Vnímání rizik samotné nemoci COVID-19 respondentkami.
- 2) Psychický dopad na respondentku.
- 3) Ekonomický dopad na respondentku.
- 4) Vliv na každodennost respondentky.
- 5) Názor respondentky na fungování české společnosti a vlády v době pandemie.

Před vyhodnocení dotazníku byla ke každé skupině podotázek předložena hypotéza, kterou jsem se snažila potvrdit nebo vyvrátit. Hypotézy jsem stanovila především podle všeobecného průzkumu společnosti PAQ Research – *Život během pandemie*.

H1 se tedy týká vnímání samotné nemoci COVID-19. Data z výzkumu *Život během pandemie* ukazují, že k 5. 1. 2021, tj. těsně před zahájením tohoto výzkumu se pandemie do určité míry obávalo 87 % z respondentek.¹ Podle výzkumu IPOS to bylo jen 66 % (zde byl ale vzorek celá populace, nikoli pouze ženy), výzkum byl navíc prováděn již v listopadu, a to konkrétně mezi 24. 11. a 30. 11. 2020.²

Výzkumné otázky směřovaly konkrétněji k nemoci COVID-19, přesto jsem předpokládala, že výsledky budou podobné, tj. že mezi 70-90 % respondentek bude mít z pandemie a nemoci COVID-19 obavu. Podle *Behavio* výzkumu strach o své blízké prožívá 88 % z dotázaných, strach o sebe pak 54 % z dotázaných.³

H2 se týká psychického dopadu pandemie na respondentku. Podle průzkumu *Život během pandemie* k 5. 1. 2021 se ukázalo, že 16 % z dotázaných žen v domácnosti má příznaky středně těžké deprese.⁴ Předpokládala jsem tedy, že i u našich respondentek bude psychický dopad znatelný. Otázky jsem proto směřovala k celkové psychické pohodě či nepohodě respondentky, předpokládala jsem tedy, že psychickou nepohodu bude cítit více než 16 %, protože kritéria pro tento dotazník byla nastavena detailněji. Odhadovala jsem, že určitou míru psychické nepohody bude prožívat dokonce více než 30 % respondentek, a to také na základě tiskové zprávy NUDZ, kde kolem 30 % z dotázaných žen uvedlo, že se potýkají s vyšší mírou stresu během pandemie.⁵

H3 se týká ekonomického dopadu na domácnost respondentky. Zde jsem výsledky mohla doopravdy pouze odhadovat, protože skupina respondentek patří k té nejohroženější skupině v naší republice.⁶

„Krise výrazně zasáhla zejména do života lidí z domácností s dětmi, kteří měli příjem pod mediánem (tedy menší než polovina českých domácností). Rodiče zde častěji mají nižší vzdělání a nestabilní typy příjmů (dohody, platby na ruku),

¹ PAQ Research – *Život během pandemie* – Jak velké starosti nám dělá pandemie? [Online] Dostupné z <https://zivotbehempandemie.cz/obavy-epidemie> [cit. 2021-19-04].

² Dostupné z <https://www.ipsos.com/cs-cz/obavy-z-koronaviru-mirne-klesaji-maji-je-dve-tretiny-lidi> [cit. 2021-19-04].

³ Strach a koronavirus v Česku. BEHAVIO. [Online] Dostupné z <https://behaviolabs.com/media/strach-a-koronavirus-v-cesku/> [cit. 2021-20-04].

⁴ Dostupné z <https://zivotbehempandemie.cz/dusevni-zdravi> [cit. 2021-20-04].

⁵ Dostupné z <https://www.nudz.cz/files/pdf/tz-cohfit-vysledky.pdf> [cit. 2021-21-04].

⁶ Viz např. výsledky z PAQ Research – *Život během pandemie*. Dostupné z <https://zivotbehempandemie.cz/destabilizace-prace> [cit. 2021-21-04].

kteře byly omezované. U nich nastal na jaře výraznější přesun do ekonomické neaktivity i k nekompenzovaným omezením práce.“

„Mezi ženami je i za běžného stavu více ekonomicky neaktivních a nezaměstnaných než mezi muži a platilo to i během epidemie. Pracující ženy také ve srovnání s muži častěji potkávalo omezení práce (kompenzované i nekompenzované), a to včetně letního období, kdy byly dopady epidemie na pracovní aktivitu nižší.“⁷

Ekonomický vliv pandemie na vybranou skupinu jsem očekávala značný, předpokládala jsem, že určitý dopad (i méně závažný) bude mít pandemie zhruba na polovinu respondentek.

H4 se týká vlivu pandemie na každodennost respondentky. Očekávala jsem, že důležitý vliv na každodennost informátorky budou mít dvě základní okolnosti 1) omezení sociálních kontaktů a 2) vedení distanční výuky. Podle výzkum PAQ Research – *Život během pandemie* se během ledna (11-17. 1. 2021) setkávání omezilo na 12 kontaktů, což je asi polovina toho, na co jsme byli zvyklí před pandemií.⁸ Zajištění distanční výuky je další povinností, kterou převzala domácnost během pandemie, předpokládala jsem, že se tedy výrazně podepsala na každodennosti respondentek.

H5 se týká názoru na zvládnání pandemie českou vládou, zatím co v březnu 59 % z dotázaných v České republice věřilo, že vláda zvládá pandemii dobře, v říjnu 2020 již 67 % z dotázaných bylo přesvědčeno, že pandemii nezvládá.⁹ Předpokládala jsem tedy, že nedůvěra ve vládu se ještě dále prohloubila po covidové zimě.

Vnímání rizik samotné nemoci COVID-19 respondentkami

V České republice v době, kdy probíhalo dotazníkové šetření, zemřelo podle oficiálních statistik přes patnáct tisíc lidí na nemoc COVID-19¹⁰, přesto samotného onemocnění se obávalo necelých 40 % z dotázaných respondentek. Tento poměrně zarážející výsledek vyvrací stanovenou H1, kde jsem předpokládala, že se nemoci a pandemie bude obávat větší část z dotázaných. Toto dále souvisí s následující otázkou, jak vnímají respondentky samotnou nemoc COVID-19. Jen 34 % z dotázaných odpovědělo, že se jedná o vážnou nemoc, před kterou by se měla chránit celá společnost, naopak 43 % z dotázaných se domnívá, že nemocí COVID-19 je věnována přílišná mediální pozornost. 14 % pak sice

⁷ Dostupné z <https://zivotbehempandemie.cz/destabilizace-prace> [cit. 2021-22-04].

⁸ Dostupné z <https://zivotbehempandemie.cz/kontakty> [cit. 2021-26-04].

⁹ Dostupné z <https://behaviorlabs.com/media/strach-a-koronavirus-v-cesku/> [cit. 2021-26-04].

¹⁰ Dostupné z <https://covid19.who.int/table> [cit. 2021-26-04]. Údaje k 18. lednu 2021 hovoří o 15 753 úmrtích na nemoc covid 19.

vnímá COVID-19 jako vážné onemocnění, nicméně odpovědnost vidí pouze na jedinci, nikoliv na společnosti.

Velkou míru empatie naopak respondentky projevily ke svému okolí. Na otázku: „Bojíte se, že pokud se nakazíte, ohrozíte tak svoje blízké?“ odpovědělo 83 % z dotázaných respondentek, že takovou obavu má, tj. je tedy důležité chránit ostatní, ale už ne tolik sebe. Zde však nastává základní paradox v tom, co si zřejmě respondentky představují pod tím chránit svoje okolí. Okolí můžeme chránit tím, že se sami nenakazíme, tj. že minimalizujeme osobní kontakty, či je úplně omezíme. Z výpovědí však plyne, že se některých kontaktů respondentky nevzdaly. Určitou obavu z pandemie tedy můžeme spatřovat ve starosti o druhé, tj. HI v tomto smyslu může být částečně potvrzena. Můžeme tedy vnímat základní rozpor mezi obavou z pandemie v širším slova smyslu a obavou z nemoci samotné.

Při narativních rozhovorech respondentky uvedly, že důsledně sociální izolaci dodržovaly při jarní vlně pandemie, na podzim a v zimě ale u nich došlo k poměrně rozsáhlému rozvolnění, striktní sociální distanc udržovaly dvě z dotázaných osmi.¹¹ Zde je důležité uvést, že chování na jaře a na podzim všechny respondentky popisovaly obdobně, tj. že na jaře 2020 sociální izolaci dodržovaly daleko disciplinovaněji než na podzim 2020 a v zimě 2021.

Dopad pandemické krize na psychiku respondentky

Celkový dopad na psychiku lidí nejen v České republice, ale po celém světě je nezpochybnitelný. 15. 2. 2021 vydal NUDZ tiskovou zprávu, kde je upozorňováno, že v „*Souvislosti s pandemií covid-19 a souvisejícími restriktivními opatřeními vzrostl v květnu 2020 výskyt duševních onemocnění u dospělé populace ČR téměř na 30 %. Podle jejich posledního výzkumu z listopadu 2020 výskyt duševních onemocnění neklesá, odborníci naopak upozorňují na další možné zhoršení.*“¹²

Dále pak dílčí výsledky z výzkumu NUDZ, „*že v mnoha ohledech se během pandemie daří hůře ženám: zatímco téměř tři ženy z deseti uvedly výraznější zhoršení stresu, u mužů byl rozdíl nevýrazný. Zároveň ženy zaznamenaly významnější zhoršení v pocitech osamělosti a vzteku než muži. Naopak u pětiny zúčastněných mužů byla zaznamenána zvýšená míra altruistického chování, zatímco u žen rozdíl patrný nebyl. V mezigeneračním porovnání byly identifikovány zhoršené pocity osamělosti u mladších dospělých více než u ostatních věkových skupin.*“¹³

¹¹ Viz FRITZOVÁ, Marie. Ženy-matky v době covidové – narativní šetření v Plzeňském kraji. MEMO 11, č. 1, 2021. s. 114.

¹² Dostupné z <https://www.nudz.cz/files/pdf/tz-opatruj-se.pdf> [cit. 2021-26-04].

¹³ Dostupné z <https://www.nudz.cz/files/pdf/tz-cohfit-vysledky.pdf> [cit. 2021-1-05].

V dotazníkovém šetření jsem se zaměřila na obecnou otázku po psychické pohodě respondentek. Tvrzení znělo „*Situaci vyvolanou pandemií zvládám psychicky dobře.*“ Odpovědět bylo možné pouze ano/ne. Necelých 55 % z dotázaných žen s tímto výrokiem nesouhlasí, necelých 45 % z dotázaných žen naopak s tímto výrokiem souhlasí. Jinak řečeno v psychické nepohodě se cítí více než polovina z dotázaných. Hypotéza (H2) se tedy potvrdila. V psychické nepohodě se cítí dokonce více než předpokládaných 30 % respondentek.

Pokud respondentka měla odpovědět, co nejvíce negativně ovlivňuje její psychiku, důvody byly rozmanitější. Nejvíce ženy uváděly sociální izolaci (28, 7 %) a nemožnost provádět svoje volnočasové aktivity (24, 3 %), omezení kontaktu s přáteli vybralo (20, 4 %) respondentek.

Při analýze narativních rozhovorů ženy komplexněji popisovaly svoji sociální situaci a z toho případně plynoucí psychickou nepohodu. Výpovědi nicméně potvrzovaly obecná tvrzení z dotazníkového šetření. Narátorky uvádějí, že nemají čas samy pro sebe, musí vykonávat celou řadu domácích prací, učit se s dětmi, chybí jim také často sociální kontakty.

Z výše uvedeného vyplývá, že matky si hledají různé strategie, jak se především s izolací a omezenou možností pohybu a setkáváním s přáteli a širší rodinou vyrovnávat. Například některé respondentky (v rozhovorech i dotazníkovém šetření) uvádějí, že pandemie sice pro ně znamená větší izolovanost, ale snaží se toto vnímat spíše pozitivně, protože mohou více času trávit s nejbližší rodinou.

Některé respondentky sice sociální izolovanost vnímají, ale dodávají, že by se zřejmě méně s ostatními potkávaly, i kdyby žádná pandemie nebyla. Jedná se především o ženy, které mají tři nebo čtyři děti a péče o rodinu zaobírá téměř celou jejich časovou kapacitu. Pouze malá část z dotázaných popisuje svoje pocity vysloveně negativně a nevidí východisko ze současné izolovanosti.

Některé respondentky také uvádějí, že psychickou nepohodu jim přináší ekonomický zásah do chodu domácnosti. Jak výrazně pandemie ovlivnila chod domácností našich respondentek se dozvíme níže.

Narátorky v rozhovorech detailněji popisují, že ve větší či menší míře na podzim a v zimě sociální izolaci obcházely a vídaly se především se širší rodinou či blízkými přáteli. Rozdíl mezi chováním na jaře a na podzim i v zimě je naprosto zřetelný. Odstranění sociální izolace se děje na úkor zdravotních rizik. V rozhovorech pouze dvě respondentky uvedly, že na podzim a v zimě dodržují striktně sociální distanc od rodiny i od přátel. Selektivně se chovaly respondentky především k setkávání se s blízkými přáteli. Volily tak různé strategie výběrového setkávání. Zde bychom mohli ještě rozdělit setkávání se ve venkovních prostorách a uvnitř. Zde tři z osmi narátorek uvádí, že volily především procházku, která nebyla hodnocena jako rizikové chování.

Ekonomická situace a vliv pandemie

Při zjišťování současné ekonomické situace na podzim v roce 2020 podle výzkumů *Naše společnost 2020–září* (2021) spíše negativně ekonomickou situaci v naší zemi hodnotí 28, 3 %, jako průměrnou potom dokonce 42, 3 %. Z průzkumu vyplývá, že současná pandemická krize zhoršuje už tak nepříliš dobře vnímanou ekonomickou situaci v naší zemi.

V mnou provedením průzkumu 42 % z dotázaných respondentek uvádí, že je více či méně ekonomicky ohrožena pandemií COVID-19. Můžeme tedy říci, že můj předpoklad se ne zcela naplnil, nicméně výsledek se blíží alespoň předběžným odhadům. Ostatních 58 % zatím ekonomický vliv nepociťuje.

V rozhovorech o negativních ekonomických dopadech hovoří dvě narátorky. Čtyři z osmi uvádějí, že se jich zatím pandemie v tomto ohledu zásadním způsobem nedotkla. Dvě narátorky uvádí, že se naopak rodině daří více šetřit.

Podle dotazníkového šetření jako nejčastější ekonomický dopad respondentky uvádějí nižší příjem domácnosti (36, 4 %), vyšší náklady na chod domácnosti (33, 6 %), ztrátu zaměstnání jednoho či obou partnerů (14 %) či kombinaci více faktorů (15, 9 %).

Vliv pandemie na chod domácnosti

Více než 85 % z dotázaných uvádí, že se chod jejich domácnosti s příchodem pandemie COVID-19 změnil. Z toho 64 % uvádí, že je pandemie ovlivňuje zásadně. Zásadní podle nich je sociální izolace (157), dále pak vaření (90) a více domácích prací (72), učení s dětmi (80), online nakupování (82) a neustálý sociální kontakt pouze s blízkou rodinou (49). Některé respondentky podrobně líčí kompletní změnu denního režimu domácnosti, zde bylo v dotazníku možnost podrobněji popsat změnu chodu domácnosti.

Velká změna nastala tím, že jsou zavřené školy – musím se postarat o děti a zajistit výuku v době, kdy se potřebuji věnovat své práci, nemám také možnost relaxace a mám jen minimální možnost sportovat. (R51)

Musím skloubit home office, domácí práce a distanční výuku dětí. (R66)

My jsme se odstěhovali do domu se zahradou, aby děti mohly alespoň ven na zahradu bez roušky. (R132)

95,2 % respondentek uvádí, že se se změnami dokázala přiměřeně vyrovnat. Z toho 74,3 % uvádí, že se vyrovnala dobře. Pouze necelých 5 % uvádí, že se vyrovnat nedokázala. Z kvalitativních rozhovorů, kde narátorky dopodrobna popisují změnu v chodu domácnosti, můžeme vyčíst, že zásadní vliv na toto

mají tyto faktory: Home office, počet dětí na distanční výuce, celkový počet dětí, celkový přístup k pandemii a dodržování či nedodržování opatření.

Distanční výuka

Zásadní vliv na chod celé domácnosti má dlouhodobá distanční výuka, kterou musí rodiče zajišťovat. V průzkumu *Naše společnost 2020-září* na otázku „*Jak náročné bylo zajistit dětem distanční vzdělávání?*“ Odpovědi byly téměř shodně rozloženy mezi náročné a nenáročné. Tj. 50,4 % obtížné a 46,6 % snadné.¹⁴ (Naše společnost 2021, 147)

V mém výzkumu byla odpověď variabilní podle toho, zda děti respondentek již navštěvují základní školu či nikoli. 33,3 % souhlasí s tím, že distanční výuku zvládají dobře, 18,3 % naopak uvádí, že s distanční výukou se vypořádává špatně. 30,5 % respondentek má děti ve věku předškolního vzdělávání.

Respondentky, kterých se týká distanční výuka uvádějí hlavní problémy spojené s distanční výukou: nedostatečná motivace pro dítě (52), nedostatek času na učení se s dítětem (43), neodbornost (23), nedostatek prostoru (23), technická nevybavenost (12), kombinace výše uvedených (27).

Respondentky uvádějí, že distanční výuka přináší také některé klady: větší informovanost o probírané látce (70), více společného času (64), lepší komunikace (28), lepší motivace dítěte (9).

Kvalitativní rozhovory, které jsem provedla, potvrzují, že distanční vzdělávání znamená zásah do běžného chodu domácnosti, nicméně záleží, jak staré děti respondentka má. Například narátorka, která má dvě děti na prvním stupni, uvádí, že učení se s dětmi je náročné především časově. Naopak narátorka, která má děti čtyři, hovoří o celkovém problému zorganizování a zajištění volného prostoru především pro online výuku dětí. Zajímavý pohled přináší narátorka, která má domácí školu, ta naopak jako hlavní problém vnímá omezení volnočasových aktivit pro své děti, skrze které se její děti socializují do větších skupin.

Pohled na fungování české vlády a společnosti během pandemie

V páté oblasti šetření jsem se věnovala otázce zvládnání pandemie vládou a hodnocení chování české společnosti, respondentky se k těmto tématům mohly krátce vyjádřit. V odpovědích v drtivě většině převládá negativní hodnocení vlády. Objevují se často slova jako chaos, selhání, neschopnost, ale také nedostatečná informovanost a polovičitost opatření.

¹⁴ *Naše společnost 2020-září*. Centrum pro výzkum veřejného mínění: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v. v. i., 2021. s. 147.

V poslední době nedostávají občané jasné a jednoznačné informace. Mnozí neví, která nařízení platí a která již ne. Nařízení, jejichž dodržování není kontrolováno, a za nedodržení nejsou uplatňovány restrikce, nebývá bráno vážně a bývá porušováno. (R137)

Vláda naprosto selhala v komunikaci s veřejností a ve vydávání některých opatření. (R128)

Pozitivně hodnotí vládu jen 20 ze 179 respondentek, které odpověděly. Zde se tedy H5 potvrzuje. Fungování české společnosti je hodnoceno také spíše negativně, ale ne tak zásadně. Respondentky poukazují na solidaritu, která panovala na jaře a na určitý egoismus a bezohlednost, které zavládla v zimě 2021. Respondentky často používají hodnocení typu: rozdělená společnost, nezodpovědnost, sobeckost, ale také je poukazováno na to, že lidé jsou unavení, izolovaní a frustrovaní a vzhledem k dané situaci se chovají ještě vlastně dobře.

Část je obětavá a odhodlaná, část staví své "právo na zábavu" nad všechno. (R31)

Nejsme ukáznění, ale nikdo nás k tomu nemotivuje. Ani česká vláda ani český stát nejsou jednotní, pak se všechno hůře zvládá. (R36)

Na to, pod jak velkým tlakem jako společnost jsme, tak mě lidé překvapují spíše pozitivně. (R80)

Vzhledem k tomu, jak jsou všichni už unavení a frustrovaní, se chovají lidé ještě dobře. (R162)

Závěr

Ženy-matky hodnotily zvládání pandemie vládou velmi negativně, převládala slova jako chaos, katastrofa, nekoncepčnost, nepřipravenost, totální selhání. Selhání vlády se v plném světle ukázalo během zimních a jarních měsíců (únor-květen 2021), kdy se bohužel Česká republika zařadila mezi nejvíce postižené země na světě touto nemocí co do počtu zemřelých a hospitalizovaných. Do současnosti zemřelo na nemoc covid 19 v České republice již přes 40 000.¹⁵

Běžný chod domácností byl pandemií COVID-19 samozřejmě také narušen, nicméně některé respondentky se v tomto snažily hledat i některá pozitiva. Pokud byla domácnost ohrožena i ekonomicky samozřejmě se pozitivní motivace hledala hůře. Z rozhovorů i z dotazníkového šetření vyplývalo, že největší negativní vliv respondentky vnímají v oblasti sociální izolace. Většina respondentek také negativně nese ztrátu vlastního volného času. Ženy konstatovaly, že nemají

¹⁵ Dostupné z <https://covid19.who.int/table> [cit. 2022-10-07]. Údaje k 4. červenci 2022 hovoří o 40330 obětech nemoci COVID-19.

téměř žádný čas pro sebe a pro rozvoj vlastní psychohygieny. Distanční výuka pro řadu z nich znamenala další povinnost a nárok na novou organizaci času.

Významný rozdíl se ukázal v dodržování restriktivních opatření na jaře 2020, na podzim 2020 a v zimě 2020/21. Toto potvrdily především doplňující kvalitativní rozhovory.

Pandemie s sebou přináší rychlý sled událostí, a tak by respondentky ve světle dalšího vývoje svoje odpovědi možná dále upravovaly. Tento výzkum je unikátní právě v tom, že přináší zprávu z „bojiště“, přináší hodnocení dané situace ve chvíli, kdy se přítomnost mění v minulost, ale minulost ještě stále významně ovlivňuje přítomný okamžik. Respondentky odpovídaly ve chvíli, kdy pandemie ovlivňovala jejich každodenní jednání a rozhodování. Možná, že by nyní byly překvapené, jak moc jim pandemie ovlivnila minimálně rok jejich života (rok 2020), který v tomto výzkumu reflektovaly.

O autorce

Mgr. et Mgr. Marie Fritzová, Ph.D. v současné době přednáší na Katedře historie Fakulty pedagogické ZČU v Plzni. V roce 2016 obhájila doktorskou práci věnující se sociální identitě palestinských křesťanů na Fakultě filozofické ZČU v Plzni v doktorském programu Etnologie. Věnuje se metodě rozhovoru, orální historii, sociální identitě a mezináboženskému dialogu. Od roku 2020 se věnuje dopadům pandemické krize na společnost.

Email: fritzovamarie@gmail.com